

و تکنولوژی، اقتصاد، جنگ، خشونت و تحولات سیاسی و اجتماعی را در زمره عوامل محرك مهاجرت برشمرد.

هنر و ادبیات مهاجرت

جلسه اول کنفرانس به هنر و ادبیات مهاجرت اختصاص داشت. در اولین سخنرانی این جلسه مجید روشنگر، سردبیر مجله بررسی کتاب، سخنان خود را تحت عنوان «آیا ادبیات و هنر مهاجرت آینده‌ای دارد؟»، با طرح این قضیه شروع کرد که اکثر هنرمندان و نویسندگانی که به خارج از کشور می‌آیند پس از مراجعت به ایران در گفتگوها و نوشته‌هایشان اشاره می‌کنند که در خارج از کشور هیچ خبری نیست؛ حال آن که این ارزیابی دقیق نمی‌باشد.

ادبیات مهاجرت فضا و ابزار و مواد خود را دارد و نباید با ادبیات تولید شده در وطن مقایسه شود. ادبیات مهاجرت مسائل و دیدگاه‌هایی را مطرح می‌کند که فقط در دنیای مهاجرت معنی می‌یابد و نویسنده‌ای که چنین فضایی را تجربه نکرده است توانایی کافی برای توصیف و تحلیل آن را نیز نخواهد داشت. در دنیای امروز ادبیاتی با ویژگی‌های خاص خود بوجود آمده است که به عنوان ادبیات مهاجرت شناخته می‌شود.

بر اساس فهرستی که دو سال گذشته در آلمان منتشر شده است، در ۱۸ سال گذشته ایرانیان خارج از کشور نزدیک به ۲۰۰۰ کتاب به چاپ رسانیده‌اند. در نتیجه باید اذعان داشت که ادبیات و هنر مهاجرت یکی از فصل‌های ادبیات معاصر ایران به شمار می‌رود.

سخنران دوم علیرضا زرین بود که سخنرانی خود را تحت عنوان «از غربت تا کاوش، از

گرفته شده‌اند، رسید. رسیدن به سادگی برای او یک هدف جدی است و بر این نظر است که دستامدن آن فقط در سایه تلاش و کوشش بسیار میسر است. در این راه باید تمامی جوانب کار، از کوشش برای درک موضوع تا پیش پا افتاده‌ترین مسائل اجرایی را لحاظ کرد تا کار، صحیح و فارغ از اضافه‌گویی انجام گیرد. عمرش دراز باد.

جلال شباهنگی

گفتگو ۷۶

ایرانیان و فرهنگ مهاجرت

در روزهای شنبه و یکشنبه ۴ و ۵ خرداد ۷۵ کانون دوستداران فرهنگ ایران در واشنگتن کنفرانسی درموضوع مهاجرت برگزار کرد. آقای علی‌اکبر مهدی‌گزارش مفصلی از این گردهمایی که شامل خلاصه تمامی سخنرانی‌های ارائه شده و مطالب میزگردها است را برای گفتگو ارسال نمودند. با تشکر از زحمات ایشان خلاصه‌ای از آن گزارش‌ارسالی را در اینجا به چاپ می‌رسانیم.

کنفرانس با مقدمه خانم منیره کشاورزی، دبیر کنفرانس، آغاز شد. ایشان به جهانی شدن پدیده مهاجرت و اجتناب‌ناپذیری آن اشاره کرد و هدف کنفرانس را ایجاد امکانی برای تحلیل علل، چگونگی، انواع، ابعاد و امکانات و مشکلات مهاجرت ایرانیان برشمرد. ایشان فرهنگ، مرزها، و سنت‌ها را عوامل بازدارنده

کاوش تا تصاحب، شعر پارسی ایرانیان مهاجر در اروپا و آمریکا، ارائه داد. وی سخنرانی خود را با اشاره به این حقیقت که جریان غربت و هجرت مسئله تازه‌ای در ادبیات ایران نیست، آغاز کرد. وی فراگرد تغییر و تحول در شاعر مهاجر را به سه مرحله (۱) غربت و برگشت به اصل (پرداختن به گذشته)، (۲) دوران کاوش و جستجو در دنیای اطراف (پرداختن به حال)، (۳) و سپس تصاحب دنیای جدید و تسخیر آن از طریق شعر تقسیم کرد.

سخنران سوم این جلسه حسن زرهی، بود که درباره روزنامه نگاری در مهاجرت سخن گفت. وی نشریات خارج از کشور را با توجه به اهداف آنها به شش نوع تقسیم کرد: (۱) نشریاتی که برای حفظ فرهنگ ایرانی چاپ می‌شوند، (۲) نشریاتی که هدفشان فقط

آگاهی‌رسانی به خوانندگان است و خط مشی خاصی راجز این دنبال نمی‌کند، (۳) نشریات خدماتی-تجارتی، (۴) نشریات فرهنگی، (۵) نشریاتی که اخبار و اطلاعات محلی را چاپ می‌کنند، و بالاخره (۶) نشریات حزبی و سیاسی. با اشاره به این واقعیت که متأسفانه پس از انقلاب نیز هنوز مطبوعات متأثر از عوامل خارجی‌ای هستند که لزوماً با اهداف اولیه روزنامه نگاری مناسبتی ندارند، زرهی چنین نتیجه گرفت که زمان آن فرارسیده است که به حرفه روزنامه نگاری بدان صورت که شایسته آنست توجه شود.

جامعه‌شناسی مهاجرت

جلسه دوم درمورد جامعه‌شناسی مهاجرت بود و با سخنرانی معبود انصاری، استاد

جامعه‌شناسی در کالج پترسون در ایالت نیوجرسی تحت عنوان «خانواده‌های ایرانی فرزندپروری و پاسداری از هویت فرهنگ ملی» ارائه شد.

سخنران با اشاره‌ای به مطالعات مختلف خود در مورد جامعه ایرانیان مهاجر در آمریکا بحثی را درباره فرزندپروری و الگویی که چاره‌ساز و پاسخگوی نیازهای خانواده‌های ایرانی در تربیت فرزندانشان در کشور میزبان باشد، مطرح کرد. از آنجا که جامعه ایرانی مهاجر در آمریکا از مرحله حاشیه‌نشینی خارج شده و به مرحله جامعه‌سازی و سنت آفرینی رسیده است، شناخت عواملی که حضور ایرانیان را در این محیط شکل می‌دهد از اهمیت بسیاری برخوردار است. سخنران تحقیقی را در این مورد با تأسیس یک کلاس زبان فارسی برای ایرانیان نسل دوم (یعنی فرزندان ایرانیان مهاجر در کشور میزبان) آغاز کرده و شاهد نحوه برخورد این نسل با مشکلات خود، هویت خود، هویت و فرهنگ پدر و مادرانشان، و برداشت آنها از ایرانیت خود بوده است. از آنجا که نسل اول ایرانیت خود را در میراث زبانی خود می‌داند، آموزش زبان فارسی به این فرزندان در سنین اولیه از اهمیت بسیاری برخوردار است. آموختن زبان مادری به فرزندان یعنی کاشتن تخم هویت و ریختن مبانی همدلی بین فرزندان و والدین برای آینده. اما متأسفانه نسل دوم ایرانی‌ها در آموختن زبان فارسی کوتاهی کرده و نسبت ایرانیان نسل دومی که به زبان فارسی صحبت می‌کنند از همین نسبت نزد بسیاری از مهاجرین پایین‌تر است.

پاکستانی‌ها در این زمینه با نسبتی برابر ۹۰٪ مقام اول و ویتنامی‌ها با ۸۵٪ در مقام دوم جای دارند.

سخنران دوم این جلسه محمد چاپچیان، استاد جامعه‌شناسی در کالج مانت مرسی در ایالت آیووا، بود که درباره «هویت دوباره؛ ریشه‌یابی اجتماعی فرهنگ‌پذیری ایرانیان مهاجر نسل اول در آمریکا» سخن گفت. سخنران پس از ارائه و بررسی اجمالی نظریات مختلف مهاجرت و فرهنگ‌پذیری، دلایل خود را برای استفاده از نظریه «دوگانگی فرهنگی در بطن یک جامعه چندگرا» مطرح داشت. براساس این نظریه، در اثر تأثیرپذیری مهاجرین از فرهنگ میزبان، نوعی رابطه دیالکتیکی بین فرهنگ مادری مهاجر و فرهنگ میزبان به وجود می‌آید که برآیند آن، فرهنگ مهاجر را تشکیل می‌دهد. این فرهنگ اساس هویت دوباره مهاجران می‌گردد. چاپچیان بر آن بوده که این نظریه را برای بررسی جامعه ایرانیان ساکن در جنوب شرقی ایالت آیووا بکار گرفته و به آزمایش بگذارد. این تحقیق براساس پرسشنامه‌ای که در مورد دلایل مهاجرت، درجه وابستگی به حفظ ارزش‌های فرهنگی ایران یا فرهنگ میزبان، میزان معاشرت با غیرایرانی‌ها، و امید به انتقال فرهنگ ایرانی به فرزندان تهیه شده بود. براساس نتایج حاصل از این تحقیق، علت اصلی مهاجرت ایرانیان به آمریکا در درجه اول تحصیل و در درجه دوم پرهیز از محدودیت‌های اجتماعی ایران، در قبل و بعد از انقلاب بوده است. درحالی که پاسنخگویان روی هم‌رفته سعی در ادغام در جامعه میزبان دارند، مُصر نیز هستند که به

غربت بیش از هر چیز دیگر برای بقای خود تلاش می‌کند. به نظر او رسانه‌های مهاجرت با پاسخگویی به نیازهای عاطفی و روانی مهاجر، تحمل مشکلات مهاجرت را آسان می‌سازند. سخنران دوم، ایرج گرگین بر این مسئله تأکید کرد که رسانه‌های ایرانی در خارج از کشور باید از دروغ و تعصب اجتناب کنند و در ضمن از این وسوسه که خود را جای ملت ایران بگذارند، بپرهیزند. سخنران سوم، خانم فرح دخت جهانگیری گزارشگر صدای آمریکا بود که از جمله به این مسئله اشاره کرد که هر چند بخش خبری صدای آمریکا سعی می‌کند اخبار را عاری از تعصب ارائه دهد، اما سیاست حاکم بر تعیین بودجه این رادیو بدون شک تحت تأثیر سیاست آمریکا در خاورمیانه و به ویژه نسبت به ایران است.

در ادامه کنفرانس سخنرانی‌ها و میزگردهایی در موضوع سیاست و مهاجرت و روانشناسی مهاجرت ارائه شد.

کنفرانس

عنوان ایرانی یا در نهایت آمریکایی‌های ایرانی تبار شناخته شوند. معاشرت این ایرانیان بیشتر با آمریکایی‌هایی است که ریشه در فرهنگ آسیایی یا آمریکای لاتینی دارند. و بالاخره براساس این مطالعه، تعصب در حفظ فرهنگ ایرانی بیشتر دلمشغولی مهاجران طبقه متوسط و مرفه می‌باشد تا ایرانیانی که جزو طبقه کارگر هستند. طبقه مرفه و متوسط ایرانی به پشتوانه رفاه اقتصادی در جامعه آمریکا سعی در زنده نگاهداشتن هویت ایرانی خود دارند.

سخنران بعدی این جلسه علی اکبر مهدی بود که درباره تقسیم کار و میزان قدرت زنان در خانواده ایرانی مهاجر صحبت کرد. در این زمینه تحقیقی براساس پرسشنامه‌ای با ۱۱۵ سوال از طرف محقق نامبرده انجام شده است. در نتیجه این تحقیق آشکار شده که میزان مسئولیت‌پذیری زنان ایرانی مهاجر در خانواده‌ها بیشتر از مردان است. در عین حال براساس آمار حاصل از این تحقیق، خانواده ایرانیان مهاجر هنوز عمدتاً بر مبنای نظام سنتی و تقسیم کار ناشی از آن عمل می‌کند. در عین حال محقق بر این نظر است که خانواده ایرانیان در آمریکا از آینده مطلوبی برخوردار خواهد بود، زیرا در مجموع روابط قدرت در خانواده ایرانیان مقیم آمریکا بیشتر به صورت اشتراکی است تا اقتداری.

رسانه‌های مهاجرت

جلسه سوم درباره رسانه‌های گروهی بود و با سخنرانی محمود عنایت تحت عنوان «برداشتی شخصی از مهاجرت ایرانیان» آغاز شد. سخنران بر این نظر بود که زبان مهاجر در